

brez strahu, ker se ne bojim zadeti z odgovorom prav oziroma pravično.

Služboval sem na različnih krajih Slovenije, na manj in večrazrednih šolah, po trgih pa tudi v gorskih vaseh, oddaljenih po 2—6 ur hoda do bližnje postaje — ne do mesta. Bil sem pa tudi dvoje šolskih let učitelj v Srbiji.

Bivša učiteljica Marica Bartolova in z njo vred menda mnogo učiteljic, zlasti začetnic, misli, da se jim godi absolutna krivica, če so nastavljene po vaseh. Pravi namreč omenjena bivša učiteljica, da se ji zdi zelo čudno, da pošila šolska oblast učiteljice začetnice pogosto daleč kam v hribe. Tu so samemu sebi prepustene, brez nadzorstva, ki ga še vedno potrebujejo, so nevedne in bi se v mestu lahko nadalje izobrazile, ker je v mestu dana ugodna prilika, udeležiti bi se lahko umetniških prireditev, pričele bi se še jezikom itd. V vaseh se lahko pogubijo, samotarijo in nimajo kot mlada dekleta potrebnega upliva med ljudstvom. Naj bi bile take učiteljice-začetnice v mestih tako dolgo, da bi se naveličale mestnega hrupa, komodnosti in bi se naposled na prošnjo premestile v vasi, hribe. Imele bi sedaj take učiteljice več let, več pameti in več spoštovanja na kmeth. — Lepo, v največ slučajih resnično, odpomoč nezadovoljstva zaželena!

Ali se pa dajo v celoti izvesti take želje mladih učiteljic, ne da bi bil drug del mladih učiteljic (vse menda ne bodo mogle dobiti službe po mestih!) in ne pozabimo — učitelj-začetniki pri tem prezrti? Ne delajmo nepravilnih izjem, ne zahtevajmo kavalistva na škodo drugih! Mislimo raje na enakopravnost učiteljic z učitelji! Da ne pozabimo še na starejše učne moči, ki so si z velikim trpljenjem in dolgem šolskim in izvenšolskim delom v oddaljenih vaseh pač zaslužili toliko, da dobe končno službo v mestih, trgih, kjer laže šolajo svojo deco! Bivša učiteljica Bartolova, kateri ne odrekam dobrega srca in smisla za dobrobit mladih učiteljic (najbrž je sama kot učiteljica okusila ali čula in videla življenje mlade učiteljice brez sreče oziroma brez protекcije), navaia začetku njenega članka, da je socialna krivica, če se ne namestijo učiteljice-začetnice, ki so zato študirale, da si potem služijo potrebni kruh medtem se pa duse v službi one učiteljice-žene, ki imajo moč v dobrih gmočnih razmerah. To je resnično! Ravno tako je pa tudi resnično in je socialna krivica, če bi se nastavljale po mestih mlade gospodice, a stare učiteljice (učitelji) z otroci za šolanje pa bi morali ostati daleč od mesta — v hribih!

Drugo vprašanje je zopet: ali bi mogle biti nameščene po vaseh samo starejše učiteljice? Če za kako mesto v vasi ni starejše učiteljice mora šolska oblast namestiti pač mlado. Bil sem v hribovski vasi, na dvorazrednici. Vse leto sem poučeval sam — ženske učne moči ni bilo dobiti, čeravno sem za tako ponovno zaprosil in so starši otrok želeli puk v ženskih ročnih delih. Nadzornik mi je pravil, da noče nobena učiteljica v hribe, raje ostane brez službe.

Če se bo vsakemu začasnemu učitelju (učiteljici) dalo na voljo, hoče-li iti v hribovske šole ali ne, no potem bomo še dolgo zanemarljivi eno- in dvorazrednice! Imeli bomo sčasoma še več »robskih duš« in črnogledih analifabetov, ki bodo obkrožali na naših višinah mesta in trge ter jih oblegali kot sovražne tabore.

Da bi se nameščalo pri nas na Slovenskem za vse enako pravično in da bi imelo vsaj starejše učiteljstvo upanje, priti po gotovem številu let v boljše službene kraje, naj bi se pri nameščanju učiteljstva postopalo enako kakor v Srbiji po njihovem šolskem zakonu čl. 35., ki pravi med drugim: »Varoš in varošice dobivajo oni učitelji, koji imaju najmanje jednu periodsku povišicu okružne varoš oni koji imaju dve periodske povišice, a Beograd se dobiva tek posle tri povišice. Prvenstvo za bolja mesta imaju oni učitelji, koji imaju za to porodične potrebe, odlikuju se radom u školi i na književnosti.«

NB. čl. 33.: »Za prve dve povišice služi se po pet godina, za ostale pa četiri godine.«

Po tem šolskem zakonu mora tedaj vsak učitelj(-ica) v Srbiji služiti vsaj pet let na selu. V mesto tedaj pridejo le starejše učne moči. Mlad učitelj(-ica) mora ponre spoznati svoj narod (kmeta), ga spoštovati ter vedeti za njegove običaje, muke itd., potem šele pride na bolje, v mesto, kjer mora pa zopet seznaniti meščane (deco) z narodom (kmetom), ter mestni deci vcepiti ljubav prema narodu, seljaku.

Dobro nam je večni učiteljstva znano, kako je težko služiti po vaseh, sosebno v hribih in to še naročito po vojni. Ne branila bi se marsikatera mlada učiteljica pa tudi mlad učitelj iti službovat v gore, a zavest, da se imita morda dolgo in dolgo ne posreči priti z gor v druge prijaznejše kraje, to oba straši! Pretrpela bi morda volno marsikaj za nekaj let — če bi imela upanje, da imata zakonite mogočnosti oziroma gotovosti, priti na boljša mesta.

Po omenjenem srbskem šolskem zakonu sploh ne more in ne sme noben učitelj(-ica) izpod pet službenih let zaprositi za učiteljsko službo v mestu. Vsak učitelj(-ica) v Srbiji je živel vsaj pet let med srbskim narodom, vsak ve, kakšne so težave in tudi veselje na vaseh. Nihče izmed mestnih učiteljev ne gleda prezirljivo svojega tovariša z vasi, ki prihaja vsake kvatre blaten in »nemoderen« v mesto.

V omenjenem zakonu po mojem mnenju to ni dobro, ker se pri kompetenci za mestno službo pogosto predlagajo in nameste radi številnih prošnikov le oni, ki imajo največ »porodičnih potreb« in največ službenih let tako, da se lahko zgodi deloma poprei (slučaj Beograd), da pride o v mesto sami starci (krahurji) s ko- nico otrok. Tem starim učiteljem nedostaja časa, fizične moči in volje za izdatno izvenšolsko delovanje. Tudi v mestu je treba nekaj učnih moči srednje starosti, ki so še dovolj prožni za izvenšolsko kulturno delo.

P. M.

DR. LEOPOLD POLJANEC:

## Naraščaj Rdečega križa.

Vseničiščni profesor dr. Leonid Pitamic je poročal v 7. številki letošnjega »Preroda« pod naslovom »Revolta proti avtoriteti« o znamenitem članku, ki ga je priobčil ameriški sodnik James M. Beck v angleškem mesečniku »The Fortnightly Review«.

To poročilo me je globoko prevzelo. Znano je pač vsem, da nas tlačijo pet egiptovskih nadlog: brezpriznana izpodbičanje avtoritete, strastna mržnja ljudi med seboj, splošni odpor proti delu, nezmerne želja po zabavi, in sirovi materijalizem, ki zanika vsako duševnost v našem življenju. Znamo to ter se izgovarjamo z izrednim stanjem po vojni, z vojno psihozo in drugimi takimi krilaticami, ki se vselej porajajo tam, kjer ni jasnih pojmov. Zato je pretrese tembolji, ako spoznaš, da so te le energije že desetletja utajene v človeštvu kakor žerjavica pod pepelom in da jih je svetovna vojna le izprožila ter njih pogubno delo pospešila. Človeška družba je kakor jetičen bolnik, ki mu bolezenske kalli že dolgo razjedajo pljuča, ki pa se v vročnici tolaži, da mu je škodil le zadnji izprehod v burji. Treba bi bilo, da članki Pitamicjev članek večkrat ponatisnejo, da bi si človeška družba v njem kakor v zrcalu ogledala izmučeno in izpačeno lice.

Kdo nam pomaga v tej sili in kako? Na sedanjih dorastli rod ne smemo preveč računati; vse gleda v mladino, njo je treba vzgojiti za boljše in srečnejše življenje. Beseda »vzgoja« lepo zveni, toda kako težko je »vzgajati«! Mimo staršev bi morali vzgajati mladino mi učitelji, saj jo imamo na dan 4—5 ur v rokah; le da moramo ta čas izyočine porabiti za pouk, ker tako zahteva naša mehanična doba. Po šoli je otrok 19—20 ur ali doma v rodbini, ki ga dostikrat noče ali ne more vzgajati, ali pa v družbi in na ulici. Kako vzgaja ulica, vemo vsi; ni treba, da bi dalje o tem govorili. Tako se dostikrat dogaja, da klče zlatih zrn, ki jih vestni učitelji sejejo v mlada srca, ob izhojenih potih in na kamenju kinalu ovenejo.

Najtežavnejše je vzgojno delo zato, ker šola in dom ne delujeta skupno, temveč si čisto še celo nasprotujeta. Tako je višji šolski svet uvedel lani na ljubljanskih osnovnih šolah s podporo naraščaja ameriškega Rdečega križa »Igro za dobro zdravje«. Učitelji so se iz večine z vnuem poprijeli te ideje, mladina tudi; toda izpodletelo nam je in letos opažamo splošno namodurnost in potrtost. Starši namreč kot domači nadzorniki igre razen redkih izjem niso podpirali šole, matere so sinom in hčeram pridno delale »križce« tudi v predalih za one predpise, ki jih otroci niti vršili niso, ter jih tako naravnost navajale k laži in prevari. V Ljubljani torej ni šlo, zakaj zgrajba na takih temeljih mora razpasti, da kamen ne ostane na kamenju; v Čehoslovaški republiki pa je leta 1921. z denarno pomočjo ameriškega naraščaja Rdečega križa igralo to igro 70.000 otrok, letos pa jo igra več ko 165.000 otrok.

Kako bi pač združili dom in šolo k skupnemu delovanju, to je zdaj veliko vprašanje. Rodbinski večeri so se preživljali; če jih skušamo zdaj le obnoviti, se nam lahko primeri, da se izpremene v »samozvana sodišča«, kjer bo grmelo in treskalo proti šoli in proti učiteljem. Po mojem mnenju lahko postane naraščaj Rdečega križa v kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev mimo drugih vzvišenih ciljev zlati most, ki zveže razdvojen tabora — dom in šolo.

(Dalje prih.)

**VSAM JUGOSLOVAN MORA BITI ČLAN JUGOSLOVANSKE MATICE!**

## Ferjalni Savez učiteljstva.

—i Učiteljske podružnice Fer. Saveza. Gospodarski odsek UJU pov. Ljubljana je imel 27. t. m. svojo sejo, na kateri je tudi razpravljalo o ustanovitvi Učit. podružnic Fer. Sav. povsod tam, kjer so sedeži okr. učit. društev. Sklenil je soglasno ustanoviti take podružnice po Sloveniji, kakor tudi vplivati na UJU v Beogradu, da povzame iniciativo za take podružnice tudi po ostalih delih naše kraljevine.

Odsek je v ta namen osnoval pripravljalni odbor, v katerega je imenoval eg. kolege: V. Pirnata iz Novega mesta, V. Mrovlje iz Velikih Lašč, Zor Miroslav iz Trebelnega pri Mokronogu, T. Jedrli- niča iz Ljubljane, enega iz centralnega odbora UJU pov. Ljubljana in podpisane- ga.

Naštete tovariše bom v kratkem pismo- sklical na prvo tozadevno sejo, želim le, če bi mi tovariši takoj sporočili po dopisnici, kedaj približno bi utegnili priti v Ljubljano; mogoče kako nedeljo. Vozni stroški se jim bodo povrnili. Prosim pa stvari ne zavlačevati, da zadevo še pred počitnicami spravimo pod streho. — Za pripr. odbor: Anton Semč, Kopaljska ulica 2, Ljubljana.

## Neodrešena domovina.

—r Italijani zapirajo slovanske šole v Istri. Nedavno je občinsko zastopstvo v Buzetu (v srednji Istri), sestavljeno pod auspicijom fašistov sklenilo, da se zaprejo vse hrvatske šole v njegovem področju. Tako se je Slovanom vzelo še to malo, kar so imeli. Prebivalstvo je hotelo mirnim in legalnim potom ugovarjati proti tej krivici in je sestavilo protest, katerega so podpisali vsi občinarji. Ko so izvedeli za to italijanski karabinjerji, so aretirali posestnika, pri katerem se je nahajal protest ter ga z glavjo navzdol obesili na klin v svojem uradu (!) dokler ni v groznih mukah izdal, od koga je dobil ta protest. Tako postopajo Italijani, ki se sklicujejo na svojo dvatisočletno kulturo, z našim narodom v Istri.

## Iz Jugoslavije.

— O potrebi izdaje ženskega časnika za jugoslovenske učiteljice. Potreba organizacije slovenskih učiteljic z ozirom na časnikarstvo je ena najnujnejših zahtev. Časnikarstvo, oziroma književnost, je edina pot, edina vez, ki nas lahko druži, ki nas redno dovaja do začrtanih smotrov, katerih ne smemo zgrešiti. Iz mesta v trg, iz trga v vas, odtod zopet na zapuščeno postojanko do gorske šole nai se širijo ideje našega žensstva naša kultura, naši boji, naši uspehi. Pa tudi naše veselje in naša žalost! — Nekaj ženskih organizacij, prav šibkih, že imamo. Njih delo je karitativno, precej lokalno in nima zvez uspešnega širjenja. Ker mu manjka dobrega poljudnega znanstveno - umetnega lista. Kar je doslej že izšlo ženskih listov, so imeli za sotrudnike večina moške, in komaj dva lista sta imela ženske redaktorice. (Slovenska Gospodinja, redakt. Min- ka Govekarjeva in »Domači prijatelj« Vydrove žitne kave Zofka Kvedrova). Izhajala je »Slov. žena«; prenehala po par izvodih. Vsebina zadnjih dveh strani tega lista je bila zanimiva, vse drugo pa nepri- merno za širše plasti. — »Vesna«, lansko leto še v povojih, je svojo nalogo prav razumela, a v ta ženski list so že od prve številke nadalje dopisovali moški. — z urednikom dr. Lahom, kot da so oni zastopniki ženske misli. Slovenske učiteljice bi potrebovale list, ki je samo za nas — samo naša lastnina, po uredništvu, po so- trudnicah, po mislih. Tak list naj bi bil nekak dom učiteljic, v katerem bi naše omožene in neomožene, mestne in vaške, supletinje in upokojenke vsega, česar potrebujemo. Šola in dom naj bi se združili v prosti besedi, gospodarstvo, kuhinja, šivanje, zdravilstvo vzgoja, umetnost in šport, turiztika itd. Politično in versko neodvisen, bi moral ta list zasledovati le eno idejo, idejo ženske samostojnosti in ženskega napredka in kulturnega razvoja. Postaviti bi moral temelj celoti, ki obsega vse ženstvo. Nemke so začutile to potrebo že pred par leti in združile so se v društvo. Pa kaj z društvom po naših malih krajih? Nam bolje služi časnikarstvo! Ta list na nai ne bi delal razdvoje v stanov- ski organizaciji, ampak bi jo, dobro infor- miran, dobro oporavljen, le še podpiral. Saj je vendar mnogo stanovskih vprašanj, ki se tičejo učiteljic samih, mnogo misli, ki bivajo samo v ženski glavi. Ta list bi moral imeti v najboljšem poučenih krogih svojih svetovalk, v damski družbi vseh slojev odjemalk — sotrudnic, predvsem pa izvežbano urednico, ali vsaj nesebično

vodnico. Prinašati bi moral v takozvanem »nabiralniku« vsakovrstne odgovore svo- jim odjemalkam. Seznanjati bi nas moral z našimi tovarišicami Hrvatnicami, Srbki- njami, nam razodevati njihove težkoče in razmere. Postati bi moral nekak sel, ki vodi k ujedinenju, nas druži in v nas bu- diti zanimanje za južne sestre. Zrcalo na- še sedanje duševne zmožnosti, temelji na- daljnjega razvoja jugoslovanskega žen- stva. — Vedno se strašimo novega lista. Ali bo obstojal?! Potruditi se bo moral nadkriljevati vse druge, postaviti se na najboljšo stopnjo. In drugi listi? To nam nič mar! Z dobrim čtivom naj se ohranijo v svojem obstoju vernih čestilk, ali naj pa prenehajo. Ni nam na številu revij, am- nak na napredku. Pa ne le naša domovi- na, tudi drugih držav ženski napredek naj se nam predoči. Potem šele bomo spo- znale domače razmere, ko bomo gledale razvoj v celoti s svetovnega obzorja. Naj bi se ne strašile delazmožne tovarišice v Ljubljani ali Mariboru stopiti v odbor in vse ukreniti da dobimo učiteljice svoj časnik.

Zalar Marija.

— »Društvo učiteljic v Beogradu« je poslalo »Društvu učiteljic v Mariboru« 250 Din podpore za bolno učiteljico, ki mora vsled krutega zakona na dopustu ži- veti težko bolna brez draginskih doklad s plačo 150 Din mesečno. O njej so srb- ske učiteljice čitale v »Učiteljskem Tova- rišu«. Pošiljatev so spremljale prisrčne vrstice, da je dar le skromen, daroval bi rade več, ko bi bilo mogoče; a ta majhen dar pride od srca ter da iskreno žele, naj se bolni tovarišici kmalu povrne zdravje. — Pošiljatev nas je zelo razveselila iz različnih vzrokov. Prvič opazimo, da to- varišice pridno in pazljivo čitajo našega »Učit. Tov.«; drugič da so milosrdne, ko- legialne in ljubeznive ter priskočijo to- varišici v sili v tako oddaljeni kraj, ko je še mnogo bližjih, ki bi morali pomagati. Gotovo so nam lahko tovarišice iz Beo- grada za vzgled. Za prijazen dar in lju- beznive besede jim izrekamo najsrčnejšo zahvalo. Bodite iskreno pozdravljene! — »Društvo učiteljic v Mariboru«. — Marija Godec, predsednica.

— Narodno Prosveto so naročila v smislu sklepa širjega sosveta dosedaj sle- deča okrajna učiteljska društva: Učiteljsko društvo za Krško, Belokranjsko učit. društvo in Šmarsko-Rogaško okrajno učiteljsko društvo. Poročilo od drugih društev še nismo prejeli. Večina društev bo šele imela to točko na dnevnem redu vršičih se zborovani.

— Za državne nameščence: Listi po- ročajo: Predsedstvo pokrajinske uprave za Slovenijo razglašajo: Glasom brzojavne- ga obvestila, ki ga je prejelo predsedstvo pokrajinske uprave za Slovenijo iz Beo- grada, bodo po naročilu ministra financ predloženi prihodnji teden finančnemu od- boru predlogi: 1. da se izenačijo draginjske doklade; 2. da se izenači stanarina; 3. da se poviša maksimum za dodatke nižjim uslužbencem; 4. da se zboljša položaj upokojenecv.

— »Neki Rant« bivši Slomškar. Kakor razvidim iz članka »Tržič na Gorenjskem« v »Slovencu« od 18. januarja t. l., ki sem ga bral šele sedaj, ni ljubo »neke- mu Milavcu, da se učiteljstvo osamosva- ja in zahteva, da bodi v šoli gospodar učitelj in da se mora pokoravati uka- zom šolskih oblastev ne samo vsak učit. temveč tudi vsak veroučitelj, tedaj tudi »neki« Milavec iz Tržiča. — Za odvzeto nagrado (ne plačo), nudim te- mu Milavcu v nadomestilo vse svoje enomesečne prejemke (več ne moram, ker nimam), ako mi dokaže, da sem bil kdaj član ali plačal le eno krono kot članarino »Slomškove zve- ze«. S to. Černetom se strinja vse učiteljsko, ki mu je interes šole in mladine nad vse. Njemu kličem: Le pogumno po začrtani poti naprej! Zdravo! France Rant, Senčur, 26. jan. 1923.

— Teorija in praksa. (Prejeli smo in priobčujemo.) V »Slov. Narodu« je na- pisal g. dr. Leop. Poljanec, višji šolski nadzornik nekaj prav lepih člankov o na- raščaju »Rdečega križa«, med drugim omenja to-le: Imamo pa tudi vzgledne učitelje, ki izven obveznega šolskega po- uka učence brez nagrade poučujejo. Jih dvigajo, jim pomagajo, da bi jih ne potrl glas sodne trombe ob sklepu šolskega leta. Po načelu sedanje vzgoje in moder- nega pouka je treba že mladini vcepiti duha samostojnosti in veselja do dela. Kolikokrat čuješ tožbo, da je naša mla- dina, ko zapuša šole, nerodna in nepo- rabna za delo, ki ga od nje zahteva trdo življenje. Kako pa naj shodi otrok, ako ga vedno držiš za roko ali vodiš za vrstico! Deklice lahko kroje in šivajo perilo in obleko za širočad, nežna, dragocena roč-